

Cijfers uit de registratie van verloskundigen

Daniël van Hassel en Trees Wiegiers

Het NIVEL verzamelt cijfers over de arbeidsmarkt van verloskundigen met behulp van de verloskundigenregistratie. Deze cijfers verschaffen bijvoorbeeld inzicht in de omvang en samenstelling van de beroepsgroep. Dit artikel is de eerste van een reeks waarin het NIVEL laat zien wat er gebeurt met de gegevens die verloskundigen aanleveren.

In 1983 is het Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL) samen met de KNOV gestart met het registratieproject verloskundigen. Het doel was om arbeidsmarktinformatie te verzamelen over de beroepsgroep verloskundigen in Nederland. De gegevens zeggen iets over het aantal, de omvang, samenstelling en geografische spreiding van de beroepsgroep. Ook zijn de gegevens gebruikt in verschillende onderzoeken. Bijvoorbeeld het onderzoek uit 1999 naar uittreden en herintreden binnen de beroepsgroep, het onderzoek naar vestigingswensen en vestigingsgedrag uit 2000, en de behoefte-ramingen voor verloskundigen uit 2002, 2005 en 2011. In de Monitor Verloskundige Zorgverlening (2000-2005) werden gegevens over organisatie en inhoud van de verloskundige zorg gecombineerd.

Wat is het NIVEL-registratieproject verloskundigen?

Er is een registratie van (1) werkzame verloskundigen en van (2) afgestudeerde en nog praktijkzoekende verloskundigen.

Voor registratie 1 worden gegevens verzameld met jaarlijkse enquêtes onder alle werkzame verloskundigen. Dat wil zeggen degenen, die als praktiserend verloskundige werkzaam zijn in een eigen praktijk of maatschap, in loondienst of als waarneemster (zie tabel 1 en 2). De respons op de enquêtes is hoog: gemiddeld 80%. Met onderzoek naar non-respondenten (bijvoorbeeld via de enquête waarin verloskundigen gegevens over hun collega's hebben ingevuld) wordt extra informatie verzameld over de functie van verloskundigen, waardoor de dekkinggraad uitkomt op gemiddeld 98%. Daarmee

is de registratie van de functie van werkzame verloskundigen in Nederland vrijwel compleet. Dit is een belangrijke basis voor bijvoorbeeld een capaciteitsraming. Registratie 2, die van afgestudeerde en nog praktijkzoekende verloskundigen, heeft betrekking op diegenen die sinds 1986 de opleiding tot verloskundige hebben voltooid, maar die nog niet als zodanig werkzaam zijn (en daartoe de plannen niet hebben opgegeven) óf tot dan toe alleen als waarneemster gewerkt hebben. De gegevens worden verkregen via een jaarlijkse enquête onder alle verloskundigen, die de opleiding in het voorafgaande jaar hebben voltooid of in een vorige peiling hebben aangegeven nog op zoek te zijn naar een vaste werkplek (in een praktijk of ziekenhuis). In 2012 zijn 557 vragenlijsten verstuurd en was de respons 84%. De registratie van verloskundigen wordt uitgevoerd door vaste researchmedewerkers van de afdeling beroepsregistraties van het NIVEL. Deze medewerkers zorgen tevens voor het technisch beheer en de beveiliging van de data en de contacten met verloskundigen, opleidingen en KNOV.

Twee voorbeelden van belangrijke trends **Toename klinisch werkende verloskundigen**

Uit de meest recente peiling blijkt dat er op 1 januari 2012 in Nederland 2.692 werkzame verloskundigen waren, waaronder 42 mannen (1,6%). In de periode 2002-2012 is het totaal aantal werkzame verloskundigen met 944 toegenomen, een groei van 54%. Deze groei komt door een aanhoudend forse instroom en relatief kleine ongekwalificeerde uitstroom van de opleiding. Het aandeel klinisch werkende verloskundigen onder de werkzame verloskundigen neemt sinds 2002 gestaag toe (tabel 1). Op 1 januari 2012 werkt wel nog steeds het grootste deel (51,2%) in een eigen praktijk of maatschap maar dit aandeel neemt al sinds 2002 nagenoeg ieder jaar af.

Jonge beroepsgroep

Verloskundigen vormen al jaren een vrij jonge beroepsgroep. Op 1 januari 2012 is ruim 63% van de verloskundigen jonger dan 40 jaar en slechts 8% 55 jaar of ouder (tabel 2). Ter vergelijking, bij huisartsen is dit in hetzelfde peiljaar respectievelijk 20% en 32%. Vooral van de waarneemsters en verloskundigen in loondienst van een

Drs. Daniël van Hassel en dr. Trees Wiegiers zijn verbonden aan het NIVEL

zelfstandig gevestigde verloskundige is een groot aandeel jonger dan 40 jaar. Het aandeel 55-plussers is weliswaar het hoogst onder verloskundigen die in loondienst van een gezondheidscentrum of vergelijkbare instelling werken (9,7%), maar is heel vergelijkbaar met de groep klinisch werkende verloskundigen (9,2%) of verloskundigen met een eigen praktijk/maatschap (8,9%).

NIVEL verloskundigenregistratie en verder

Naast de verloskundigenregistratie doet het NIVEL onderzoek naar verschillende aspecten van de gezondheidszorg waar de verloskundige direct of indirect mee te maken heeft, zowel in de eerste als de tweede lijn. Zowel over de organisatie van zorg, als de inhoud en de kwaliteit van de zorgverlening. Eén project willen we nu uitlichten: *NIVEL Zorgregistraties Eerstelijns*. In dit project worden zorggegevens verzameld van een representatieve steekproef van eerstelijns zorgverleners en zorginstaties. Gestart wordt met gegevens van huisartsen, fysiotherapeuten, oefentherapeuten, diëtisten en eerstelijns psychologen. Het toevoegen van gegevens van huisartsenposten, zorggroepen en andere eerstelijnszorgbedrijven en gezondheidscentra is in voorbereiding. Het bijzondere van de NIVEL Zorgregistraties Eerstelijns is dat de patiënt

‘gevolgd’ kan worden door de eerste lijn heen, omdat gegevens over consultaties én doorverwijzingen van verschillende praktijken gecombineerd worden. Ook verloskundigen kunnen zich hierbij aansluiten; zij zijn immers een onmisbaar onderdeel van de eerstelijns zorg.

In de artikelenreeks die we met dit artikel van start laten gaan, willen we de lezers van het Tijdschrift voor Verloskundigen laten zien wat er gebeurt met de informatie die zij ons leveren in het kader van de jaarlijkse registratie-enquête. Wij willen ook laten zien dat het zinvol is om aan deze registratie en aan onderzoek mee te werken, omdat de beroepsgroep daardoor inzicht krijgt in de ontwikkeling van de eigen arbeidsmarkt. Met dit inzicht kan vervolgens adequaat beleid voor en door de beroepsgroep gevoerd worden, bijvoorbeeld als het gaat om het bepalen van de benodigde opleidingscapaciteit aan de hand van ontwikkelingen in het aanbod van verloskundigen. ■

Tabel 1. Verdeling van het aantal praktiserende verloskundigen naar functie¹, op 1 januari (2002-2012)

	1 ¹		2		3		4		5		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
2002	1.196	68,4			301	17,2	161	9,2	90	5,1	1.748	100,0
2003	1.161	62,1	65	3,5	353	18,9	142	7,6	150	8,0	1.871	100,0
2004	1.198	59,5	74	3,7	428	21,3	187	9,3	126	6,3	2.013	100,0
2005	1.246	59,2	65	3,1	468	22,2	178	8,5	149	7,1	2.106	100,0
2006	1.316	58,7	63	2,8	508	22,6	171	7,6	185	8,2	2.243	100,0
2007	1.363	59,1	67	2,9	522	22,6	172	7,5	181	7,9	2.305	100,0
2008	1.364	57,8	61	2,6	580	24,6	177	7,5	176	7,5	2.358	100,0
2009	1.372	55,0	68	2,7	609	24,4	171	6,9	273	11,0	2.493	100,0
2010	1.390	54,1	69	2,7	673	26,2	163	6,3	273	10,6	2.568	100,0
2011	1.379	52,2	61	2,3	730	27,6	166	6,3	306	11,6	2.642	100,0
2012	1.377	51,2	62	2,3	745	27,7	167	6,2	341	12,7	2.692	100,0

Tabel 2. Leeftijdverdeling van praktiserende verloskundigen naar functie¹, op 1 januari 2012²

	1	2	3	4	5	Totaal	
< 40 jaar	57,2	69,4	59,8	79,5	86,5	1.697	63,3
40-54 jaar	33,9	21,0	31,0	15,7	11,4	773	28,8
≥ 55 jaar	8,9	9,7	9,2	4,8	2,1	212	7,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	2.682	100,0

¹ Toelichting functies:

1 = eigen praktijk/maatschap

2 = in loondienst van gezondheidscentrum of vergelijkbare instelling/stichting

3 = klinisch werkzaam

4 = in loondienst van zelfstandig gevestigde verloskundige

5 = waarneemster

² 2002: inclusief functie 2.

³ Van 10 verloskundigen is de leeftijd niet bekend.